

VIDENSCENTER PÅ ÆLDREOMRÅDET
DEMENS NR. 3
Elektronisk Nyhedsbrev
17.december 2004

INDHOLD:

Fra læserne:

Pårørendeskole knyttet til geriatrisk afdeling i Rudkøbing

Nyheder:

Centre til voldelige demente

GPS-teknologi diskuteres efter tragisk dødsfald i Farum

Gerontopsykiater får Ældrepris

Livshistorie - et nødvendigt led i plejen af ældre - eller?

Odense anbefaler livshistoriemappe

Ud i det frie..

Fritidsaktiviteter og risikoen for demens hos ældre

Frederikshavn: Selvhjælp på vej til pårørende

Efteruddannelses moduler på diplomniveau på demensområdet

Husk Dementia Care Mapping – kurser i samarbejde mellem Daniaæ og

Videnscentret

Omtale af bøger:

Forstå demens

Demens og aktiviteter i et livshistorisk perspektiv

Værdighed i demensplejen

Demens - kommunikation og samarbejde

Pårørendeskole knyttet til geriatrisk afdeling i Rudkøbing

Efter en indkøringsperiode på et år, med Marianne Engel som konsulent, kører geriatrisk afdeling i Rudkøbing nu 'Pårørende skole' som et fast tilbud til alle pårørende, hvor en slægtning har fået stillet diagnosen demens indenfor det sidste eet til halvandet år. I sygehusets 17 optagekommuner er der en kontaktperson, som holdes underrettet om tilbuddet, og som gør de praktiserende læger opmærksomme på muligheden. Det tredje forløb er nu i gang, og der er stor tilslutning meddeler overlæge Søren Jakobsen og sygeplejerske Solvejg Larsen.

Yderligere oplysning: konsulent Marianne Engel, Telefon 6440 6431 eller mail: m.engel@tdcadsl.dk

Centre til voldelige demente

Københavns kommune har planer om i 2005 at oprette tre demenscentre, der akut skal kunne tage sig af voldelige demente og rådgive plejehjemmene om, hvordan de håndterer svært demente og aggressive beboere. Københavns kommune arbejder i forvejen hen mod en adskillelse af demente og ikke-demente beboere i særskilte afdelinger i plejehjemmene, men dertil kommer nu en ekstra indsats for demente med svære adfærdsproblemer. Centrene er en udvidelse af allerede eksisterende tilbud forskellige steder i kommunen. Centrene vil rumme både pleje-bo-tilbud og tilbud om akut hjælp.

Kilde: JP København 6.12.04

GPS-teknologi diskuteres efter tragisk dødsfald i Farum

Efter at have været meldt forsvundet i 16 dage blev en dement mand fundet død i en baghave ganske nær det plejecenter, hvor han boede. Politiet beklager hændelsen og erkender, at de godt kan blive bedre til at organisere eftersøgninger af demente mennesker. *"Vi kan for eksempel tage de lokale mere med på råd"* siger politiinspektør Jens Børsting. I forbindelse med den konkrete sag peges også på, at elektronisk overvågning af demente beboere kan lette politiets opgave ved eftersøgninger.

Konsulent i Ældre Sagen Margrethe Kähler er begejstret for den såkaldte GPS-teknologi, men er bange for, at der er kommuner, der blokerer for den af frygt for overvågningen. Kun 11 ud af landets 1.500 plejehjem har en sådan teknologi.

Kilde: JP København 30.11.04 og Ældresagens Presse net 07.12.04

Gerontopsykiater får Ældrepris

Årets Ældrepris, som Ældre Sagen står bag, er tildelt overlæge Nils Gulmann fra psykiatrisk Hospital i Risskov. Prisen gives Nils Gulmann for hans indsats for de allersvageste ældre. Han har blandt andet været medforfatter til bogen *'Gamle dementes menneskerettigheder'*.

Overmedicinering er et andet emne, Nils Gulmann og personalet på Gerontopsykiatrisk Afdeling har haft stort fokus på.

Kilde: Kristeligt Dagblad 24.11.08

Livshistorie - et nødvendigt led i plejen af ældre - eller?

Sygeplejerske Eva Ahlgreen-Petersen fra plejehjemmet Kirsebærhaven i København sætter spørgsmålstegn ved, hvor relevant en standardiseret livshistorie er for plejen af alle ældre med behov for pleje. Fra 1.december 2004 stilles der skærpede krav om at alle beboere i plejehjem får nedfældet deres livshistorie. Ellers kan en anmærkning fra det kommunale tilsyn blive resultatet. København kommune indfører et standardiseret skema for alle beboeres livshistorie uanset om de har hukommelsesbesvær eller andre kognitive svigt. Eva Ahlgreen-Petersen anerkender vigtigheden af at kende demente beboeres livshistorie, hvor det kan give en stor hjælp i plejen at kende vedkommendes døgnrytme og vaner uanset om vedkommende ikke længere selv kan fortælle herom. Men for mentalt friske beboere kan det virke grænseoverskridende at indlede en kontakt med at stille personligt nærgående spørgsmål.

Kilde: JP København 29.11.04

Odense anbefaler livshistoriemappe

Rådgivnings- og kontaktcentret for demensramte og pårørende i Odense har udarbejdet materiale til en 'livshistoriemappe'. For demensramte og pårørende kan det være til gensidig glæde at lave en livshistoriemappe, som senere i forløbet af sygdommen vil kunne bruges af plejepersonale til støtte for samtaler og aktiviteter i hverdagen.

Materialet kan downloades på adressen

<http://www.demensramt.dk/livshistorier/flash/index.html>

Ud i det fri!

Ud i det fri! er titlen på en artikel skrevet af Christine E.Swane i det nyeste nummer af Alderens Nye Sider. I artiklen diskuteres positive aspekter af det at bevæge sig og være sammen med andre udendørs. Det vides ikke, hvor meget eller hvor lidt syge og handicappede ældre mennesker kommer uden for i frisk luft i Danmark, eller hvor meget

naturen inddrages i professionelt pleje- og omsorgsarbejde. Demenslidendes fysiske velbefindende og hjernen som en del af kroppen er ifølge Christine Swane, ikke tildelt forskningsmæssig og socialpolitisk opmærksomhed. Men nyere forskning blandt raske viser, *at fysisk aktivitet er en forebyggende faktor i forhold til udviklingen af demens og at fysisk aktivitet kan virke dæmpende på depression og uro. Det viser sig også, at ældre på 75 år og derover, som jævnligt har samvær med andre og som deltager i fritidsaktiviteter eller på anden måde træner deres hjerne har nedsat risiko for at udvikle demens i forhold til mere inaktive jævnaldrende.* Christine Swane skriver: *"naturen rummer sansestimulering, samtalestof, muligheder for bevægelse og oplevelser af glæde, frihed og af at være i live"*. Christine Swane har tidligere fungeret som vejleder for et projekt ved Friluftsdagscenteret for mennesker med demens i Skanderborg, og i næste måned udkommer en rapport om Skovdagcentret i Hillerød, hvor hun har gennemført et kvalitativt forskningsprojekt.

Bogen 'Friluftsdagcentret - et opgør med vane- og traditionsmæssig opfattelse af aktiviteter med og for personer med moderat til svær demens.' af Lisbeth Hyldegaard og Marianne Voss Silvére, er udgivet på forlaget Dafolo, 2002.

Yderligere oplysninger om Skovdagcentret i Hillerød ved plejecenterleder Gerd Johnsen. gjoh@hillerod.dk

Telefon: 4822 0530

Kilde: Alderens Nye Sider nr. 4, 2004

Fritidsaktiviteter og risikoen for demens hos ældre

Årsberetningen 2003 fra ÆldreForum har en artikel om "Fritidsaktiviteter og risikoen for demens hos ældre" på fire sider. Den bringer dokumentation for, at 'forstandsinddragende fritidsaktiviteter', ser ud til at forebygge forekomst af demens. Endvidere indeholder årsberetningen også en artikel om "demenspatienter i livets sidste fase" på to sider. Årsberetningen kan findes på <http://www.aeldreforum.dk> hvor den ligger som pdf. fil.

Kilde: Nyhedsbrev, demenskoordinatorer i Danmark nr. 3. September 2004

Frederikshavn: Selvhjælp på vej til pårørende

Dementes pårørende skal have hinanden at snakke med.

Selvhjælpsgrupper for familiemedlemmer er således et af de tiltag, der kommer som led i kommunens nyformulerede demenspolitik. I ældreplejens fem lokalområder i Frederikshavn er det demenskoordinatorerne, der overordnet har formuleret målsætningen for den nye politik, og det er ligeledes dem, der løbende kommer med nye, konkrete tiltag.

Kilde: Nyhedsbrev, demenskoordinatorer i Danmark nr. 3. September 2004

Husk Dementia Care Mapping – kurser i samarbejde mellem Daniae og Videnscentret

Videnscenter på Ældreområdet vil fremover i samarbejde med Daniae (Danmarks Institut for Ældrepedagogik) udbyde kurser i Dementia Care Mapping (DCM). DCM er en relativt ny metode (udviklet på University of Bradford af den nu afdøde psykolog Tom Kitwood), der sætter fokus på kvaliteten af den omsorgsrelation, der er mellem borger og personale. Uddannelsesforløbet består af en række selvstændige moduler, som hver især kvalificerer kursisterne til at bruge DCM-metoden på forskellige niveauer. Uddannelsen henvender sig til personer, som arbejder med mennesker, der har demens, for eksempel ledere, psykologer, demenskoordinatorer og omsorgspersonale. Se nærmere om hele forløbet på <http://www.daniae.dk>

Basiskursus afholdes på Videnscenter på Ældreområdet i Hellerup d.17.-19. januar 2005 . Kursuspris er 5.500 kr., der inkluderer manual, kursusmaterialer, formiddagskaffe, frokost samt eftermiddagskaffe. Overnatning og aftensmad er ikke inkluderet.

*Yderligere oplysninger og tilmelding til kurset: Daniae, Degnemose Allé 83, 2700 Brønshøj
Tlf.: 3860 6091 - Fax 3880 8094 e-mail: ebn@daniae.dk*

Efteruddannelses moduler på diplomniveau på demensområdet

På initiativ af Styrelsen for Social Service, Foreningen af Socialchefer i Danmark og KL, har Danmarks Forvaltningshøjskole siden 2001 - på forsøgsbasis - udbudt et efteruddannelsesinitiativ med titlen: Demente og ældre med betydeligt nedsat psykisk funktionsevne. Formålet med efteruddannelsesinitiativet er at kvalificere personale og ledelse yderligere på demensområdet ved at fremme de studerendes personlige og

professionelle kompetencer. Effekten af de hidtil gennemførte uddannelsesforløb er løbende blevet evalueret eksternt. Evalueringen har dokumenteret en meget positiv effekt hos de studerende.

I forbindelse med finanslovsaftalen for 2003, blev der indgået politisk aftale om at afsætte midler til målrettede initiativer på demensområdet, herunder til iværksættelse af efteruddannelses tilbud på demensområdet. Dette betyder bl.a. at de ovennævnte moduler på diplomniveau udbydes igen fra efteråret 2004.

Uddannelserne udbydes af Danmarks Forvaltningshøjskole og De Sociale Højskoler.

Læs mere om uddannelserne på

http://www.servicestyrelsen.dk/aeldre/Uddannelse_og_kompetenceudvikling/diplomuddannelse.html

Kilde: Videnscentrets hjemmeside:

<http://www.aeldreviden.dk/aktuelt/nyheder>

Omtale af bøger:

DEMENS har modtaget fire bøger til omtale, heraf er de to førstnævnte udgivet dette efterår:

Forstå demens

'*Forstå demens*' er en grundbog om demens, som er udgivet af Alzheimerforeningen med støtte fra Indenrigs- og Sundhedsministeriet og Socialministeriet. Bogens 15 forfattere har fortrinsvis en medicinsk eller psykologisk baggrund. De har alle speciel viden og erfaring med demenssygdomme, og afsnittene favner både meget bredt og dybtgående i behandlingen af forskellige temaer: Første afsnit i bogen giver et historisk tilbageblik over opfattelsen af demens de sidste 100 år, dernæst følger afsnit om hjernens struktur, om neuropsykologiske symptomer ved demens, om forskellige demenssygdomme, om psykiatriske problemer ved demens og om demenssygdommens sidste fase. Spørgsmålet om arvelighed tages op og i to afsnit gennemgås forskellige undersøgelser for demens og lægemidler mod demens. I et kapitel diskuteres det om demens kan forebygges og i et andet beskrives erfaringer med, hvorledes demens mestres af demenslidende og deres ægtefæller eller voksne børn. Demens og kørekort har sit specielle kapitel og demens anskues også fra et juridisk og et samfundsøkonomisk perspektiv. Endelig indeholder bogen et afsnit om organisering af demensindsatsen i Danmark - med en beskrivelse af hvem der har ansvar for hvad.

Udfordringen til forfatteren har lydt: "*forklar demens så de, der er ramt af demenssygdom, deres pårørende og andre interesserede kan forstå det*" og resultatet er en bog, som giver et omfattende og dybdegående indblik i

begrebet demens, i demenssygdommene og i deres konsekvenser. Man udstyres med utrolig meget konkret og oversigtlig viden og den må være at betragte som en obligatorisk lærebog i uddannelser og i afdelinger for personale der arbejder med mennesker med demens.

'Forstå demens' er redigeret af Steen G. Hasselbalch, Nils Engelbrecht og Ole Thage og udgivet af Lindhardt og Ringhofs forlag, 2004. Den er på 240 sider, koster 249 kr og den kan købes via <http://www.lrforslag.dk/>

Demens og aktiviteter i et livshistorisk perspektiv

Ergoterapeut Mette Søndergård skriver i forordet til bogen *'Demens og aktiviteter i et livshistorisk perspektiv'*, at hun ofte er stødt ind i, at personalet stiller sig spørgsmålet: "*hvad skal vi dog finde på?*" om aktiviteter og demens. Alle ved, at aktivitet kan være godt, men personalet er ofte i tvivl om, hvad de skal lave og hvordan. Mette Søndergaards reference ramme er foruden ergoterapi, Tom Kitwoods socialpsykologiske indfaldsvinkel til demens, kombineret med erfaringer fra praktisk gerontopsykiatrisk arbejde og mange års undervisning og vejledning af personale og pårørende.

Bogen beskæftiger sig blandt andet kritisk med aktivitetsbegrebet. Det slås fast, at aktivitet er langt mere komplekst end for eksempel at vaske op og dække bord og at aktiviteter nøje skal tilpasses det enkelte menneske. Det er aktivitet blot at lytte, at se, at tænke, at følge med i andres synlige aktiviteter. Duften af læderfedt fra seletøj der indsmøres, kan for eksempel sætte minder i gang hos en tidligere landmand, stikord om kran-typer kan få ingeniøren i gang med at fortælle, at holde skumring og sidde stille er aktivitet lige såvel som det er aktivitet at rette på en dug, der (med vilje) er lagt skævt på. Der sættes fokus på personalets handlemuligheder og på mulighederne i de fysiske omgivelser. Personalets rolle ved aktiviteter kan være at invitere til aktivitet - den føromtalt dug fik hænderne i gang på en gammel husmor, man kan invitere den indre hjælper frem i mennesket med demens ved at arbejde *'bevidst hjælpeløst'*, man kan også sørge, for at aktiviteter foregår synligt og man kan strukturere planlagte aktiviteter ved at udnytte, at de indeholder en række delgemål. Mette Søndergaard opfordrer personalet til at lave research i forhold til livshistorien - og nøjes ikke med data om antal børn, boligforhold, arbejde og lignende. Personalet opfordres til at læse bøger og samle fagudtryk fra vedkommende beboers arbejde eller samtidig, alt sammen med henblik på at finde *'stikord'*, der kan bruges til at få åbnet op for en kontakt og en dialog.

Bogen er delt i fire dele: Identitet og demens; Aktiviteter og livshistorie; Motivation og omgivelser og Mestring og kommunikation. Sygdommen demens og hjernens funktion beskrives kort i sidste del af bogen - for en god ordens skyld kunne man sige - for til gengæld er det prioriteret højt

at bibringe læserne billeder af, hvorledes et menneske med demens bliver handicappet i forhold til at agere i dagligdagen og sammen med andre mennesker. Og hvordan omgivelser, personale og aktiviteter ved eftertanke og kreativitet kan gøre tilværelsen bedre for ældre mennesker med demens. Læseren inviteres, via talrige nøje udvalgte og malende eksempler, til indføling med mennesket bag sygdommen og det gør bogen meget levende at læse.

"Demens og aktiviteter i et livshistorisk perspektiv" af Mette Søndergaard er udgivet af forlaget Systime Academic, oktober 2004. Bogen er på 201 sider og koster 218 kr. Kan evt. købes via <http://www.e-boghandel.dk/>

Værdighed i demensplejen

Kirsten Ahlgreen, forfatter til bogen *"Værdighed i Demensplejen"* skriver til DEMENS: "Bogens hovedformål er at give praktiske anvisninger i plejen af demente mennesker så plejen bliver værdig og menneskelig. Både for patient og plejer. Kravet til denne form for pleje er et kendskab til den dementes livshistorie, et godt forhold til de pårørende samt evne til at kunne sætte sig i demente menneskers sted. Som pårørende til et dement menneske kan det være svært at være vidne til, at et menneske som måske betyder meget for én, først mister evnen til at tage vare på sig selv og siden også mister sin værdighed. Men det behøver ikke være sådan!" Kirsten Ahlgreen har mange års erfaring som afdelingssygeplejerske på gerontopsykiatrisk afdeling i Viborg, og bogen har mange faglige anvisninger om plejen af demente mennesker, også af de, som er svære at håndtere og som reagerer med aggressivitet. I et afsnit om værdighed gennemgås en række fif og tips omkring hygiejne, som at lokke med lune håndklæder eller at beholde et håndklæde over skuldrene, mens beboeren/patienten bliver vasket, og et andet sted gives ideer til, hvorledes man hjælper sko på en person, der sparker, uden at udsætte sig selv for at blive ramt.

I bogen nævnes også mange af de behandlingsmetoder, som bruges i det daglige for at stimulere og aktivere - men hvor Mette Søndergårds bog har udgangspunkt i det demente menneskes ressourcer og handlemuligheder, har Kirsten Ahlgreens bog sit fokus på det demente menneskes manglende evner og problemer. Der skrives for eksempel:

Ville man tillade en dement med en intellektuel formåen som en otte-årig at bo i eget hus? Selvom hjemmeplejen kom på besøg seks gange i døgnet ville det være uforsvarligt. Hvis den demente ikke kan tales fra dette, må man lade en værgemålsbeskikkelse være et middel. Man kan også forestille sig en dement, der ikke vil vaskes. Personen trækker i tøjet hver morgen uden at vaske sig eller sover og går i det samme tøj døgnet rundt. Man kan sammenligne ham med en femårig. Man kan lade det gå tre-fire dage, mens man forsøger at overtale den demente... Hvis han

stadig nægter må man foranstalte, at han vaskes og får skiftet tøj af hensyn til ham selv, medbeboere/patienter og pårørende. Værdighed ses her som, at man er beskyttet, er ren og ikke lugter. Det er en bog skrevet af en professionel med mange års erfaring fra hospitalsvæsenet - sandsynligvis fra afdelinger, hvor patienterne har blandede diagnoser og måske også skader i den forreste del af hjernen - såkaldt frontallaps demens, og det kan være med dette som udgangspunkt, at personalet ind imellem synes at sætte dagsordenen rimeligt håndfast.

Værdighed i Demensplejen af Kirsten Ahlgreen er udgivet af Nyt Nordisk Forlag, sept. 2003.

Bogen er på 105 sider og koster 169 kr. Kan købes via <http://www.nytnordiskforlag.dk>

Demens - kommunikation og samarbejde

'Demens - kommunikation og samarbejde' er en bog med teori og øvelser for de, der ønsker at udvikle deres kommunikation i samværet med demenslidende. I introduktionen skriver Kirsten Sejerø-Szatkowski: *"Mange mennesker giver udtryk for, at det må være slemt at være demenshandikappet, men det værste må være at blive isoleret, fordi andre ikke kan finde ud af at kommunikere med een."* Denne bog er ment som en hjælp for de, der ønsker god kommunikation med demenshandicappede". Kirsten Sejerø-Szatkowski anlægger med sin baggrund som både musikterapeut, ergoterapeut og pædagog et psykosocialt udgangspunkt i sit arbejde. Det gælder om altid at finde, hvad der ligger bag demenshandicappedes udtryk, og i bogen introduceres særligt valideringsteknikkerne, udviklet af den amerikanske socionom Naomi Feil. Bogens første del beskriver elementer i kommunikation, såsom kropssprog, mimik, stemmeføring. Dernæst præsenteres en vifte af kommunikationsredskaber, der kan bruges i samarbejdet med demenshandicappede: centrering, spejling, afledning, match, kalibrering, guidning, reminiscens, berøring, musik, humor, validering. Der gives en introduktion til alle teknikkerne, men særligt til valideringsteknikkerne, der beskrives som det eneste redskab, der udelukkende er baseret på bearbejdning af demenshandicappedes følelser. Bogens anden del består af øvelser, så læseren sammen med en kollega kan træne sig i at anvende de forskellige kommunikationsredskaber. Bogen introducerer læserne, i en let læselig og anvendelsesorienteret form til den vigtige færdighed det er, at kunne kommunikere og samarbejde med demenslidende - også uden brug af sprog.

'Demens - kommunikation og samarbejde' af Kirsten Sejerø-Szatkowski er udgivet af forlaget Klim, 2002. Bogen er på 96 sider og koster 148 kr. Bestilles på <http://www.klim.dk>

Læserne af DEMENS ønskes en god jul og et godt nytår!

- og minder om, at læserbreve, spørgsmål til diskussion, materiale med mere bliver modtaget med glæde. Redaktionen ønsker, at DEMENS bliver et dialogbaseret forum.

Annette Johannesen, Faglig medarbejder
Videnscenter på Ældreområdet
Aurehøjvej 24 DK-2900 Hellerup
tlf. +45 3940 1010 fax +45 3940 4045

mail: johannesen@aeldreviden.dk

Videnscenter på Ældreområdets elektroniske nyhedsbrev DEMENS sender hver måned mails ud, som specielt har fokus på nyheder omkring demens i forhold til ældre.

Nye brugere af DEMENS kan tilmelde sig på mailadressen:
demenslist-on@aeldreviden.dk

I ordningen indbygges også mulighed for erfaringsudveksling og dialog. Kommentarer og spørgsmål kan lægges ud til debat i DEMENS ved at sende mail til: johannesen@aeldreviden.dk
Send også gerne artikler og rapporter, der kan være af fælles interesse. Vær opmærksom på at du *ikke* kan besvare denne mail ved at bruge svar/reply-funktionen.

Du er velkommen til frit at bruge og citere DEMENS. Husk dog at kreditere Videnscenter på Ældreområdet og evt. primærkilde, der er anført under oplysningen.

Ønsker du ikke længere at modtage DEMENS kan det afmeldes på mailadressen:
demenslist-off@aeldreviden.dk